

Geref.Kerk te Emmen
p/a de Weled.Hr.D.A.Hekman
Postbus 277
7800 AG EMMEN

Ref:FM/25-076
Heerde, 28 maart 1985

Geacht College,

Op maandag 25 maart jl. bezocht ik uw kerk betr. een rapport uit te brengen over de orgelsituatie in uw kerk. Bijgaand treft U mijn bevindingen en advies aan. Met aanbeveling vraag ik ook uw aandacht voor de punten die niet direkt doch zijdelings met het orgel van doen hebben zoals verwarming alsook de akoustische omstandigheden waar m.i. zonder al te grote ingrepen verbeteringen zijn aan te brengen. Normaal gesproken is een dergelijk rapport niet gratis maar in dit geval zie ik het als een vriendendienst naar dhr.Hof en heb derhalve graag voor hem en U mijn advies op deze basis uitgebracht.

Vertrouwende U ook verder van dienst te kunnen zijn tekenen we met de meeste
hoogachting,
Orgelmakerij Gebr.Reil b.v.
W.A.Reil

Betr^{ijft}: Orgelsituatie in de Geref. Kerk te ^{Ermen} ~~Ermen~~

Algemeen: Een orgel dient zo te ontworpen te zijn dat het naar grootte en vorm zodanig is, dat het de gemeentezang kan ondersteunen en waar nodig leiden. Het orgel is daarvoor de klankbron bij uitstek omdat deze de draagkracht bezit als geen ander instrument, met uitzondering dan van b.v. een koperensemble, maar dat is organisatorisch voor elke dienst niet haalbaar. Deze draagkracht komt voort uit de natuurlijke werking van lucht en resonantie, opgebouwd door het pijp- en kaswerk. In een ruimte met een matige akoustiek zal een goed gebouwd pijporgel altijd een beter resultaat opleveren omdat de opgebouwde energie op basis van lage frequenties door resonantie in alle hoeken komt zonder dat het "schreeuwerig" of hard en schril hoeft te zijn.

De situatie in de Geref. Kerk heeft van bovenstaande wetenschap niet veel meegemaakt. Het orgel is een bepaald vast model op seriematige wijze gebouwd waar de economische motieven hoger stonden dan de muzikale. Alhoewel het geen slecht orgel is, technisch functioneert het immers goed, is het op geen enkele wijze aan de akoustische situatie van uw kerk aangepast! Deze kerk vraagt, ook als er wat gedaan zou worden aan verbetering van de akoustische waarde een geheel andere, een individuelere aanpak.

In een ruimte waarin, gelukkig zoveel mensen samenkomen, hoort een orgel van voldoende grootte. Om het positief uit te drukken is de kerk optimaal benut met zitplaatsen. Hierdoor blijft er voor de ontwikkeling van een goede akoustiek weinig ruimte over omdat deze het moet hebben van reflexiwanden en/of vloer. Gelukkig heeft de kerk voldoende hoogte, maar het plafond is in deze kerk het belangrijkste kaatsvlak van waaruit de klank van spraak en zang naar beneden wordt verspreid! Invalshoek is uitvalshoek bij het klanktransport. Nu is het plafond op een allerongelukkigste manier afgewerkt. Er zijn paranapine schroten met tussenruimtes tegen een balklaag gespijkerd. Hiermee wordt bereikt dat bijkans alle geluid wordt geabsorbeerd in plaats van voortgedragen. Dit is negatief voor spraak, zang en muziek. Het is zeer aan te bevelen om een dicht plafond te maken van houten delen zo breed mogelijke delen, die ~~na~~ groef en messing in elkaar grijpen. Deze delen kunnen vooraf met één laklaag worden voorzien om een juiste hardheid te krijgen. Wij hebben ervaring met Redwood maar ik denk dat grenen ook wel zal lukken. In alle gevallen moet het hout wel glad geschaafd zijn en niet zo modieus als nu weer gebruikelijk is in de bouw de planken er ongeschaafd aanspijkeren! Het zal Uw kerk als kerk verrijken doordat het spreken er makkelijker, het zingen inspirerender en het orgel overal goed hoorbaar is. Tevens hebt U een betere isolatie.

Het stookpatroon is een verhaal apart. U hebt een luchtverwarmingssysteem dat de mogelijkheid geeft om tamelijk kort voor de dienst de ketel op te draaien en de lucht in de ruimte wordt in korte tijd opgewarmd. In deze korte tijd kan de materie stoelen, vloer muur enz. nog niet warm zijn. Dit brengt met zich mee dat de warme lucht nog sneller naar boven stijgt langs de nog koude materialen in de kerk. Met gevolg dat het heet is in de kap waar niemand is en misschien niet eens aangenaam beneden.

Onze ervaring is dat langzaam opstoken niet duurder is en wel een aangenaamer klimaat in de kerk brengt. Hierdoor wordt niet alleen de lucht in de kerk warm maar ook de kerk.

Binnen een ruim kader van wat normaal genoemd kan worden naar boven en naar beneden zijn onze orgels volledig tegen deze klimatologische omstandigheden opgewassen en dus gegarandeerd.

Het orgel. Het huidige orgel moet mijns inziens gezien worden in het licht van de financiële situatie na een kerkbouw die geen afdoende orgel aanschaf meer toeliet. Het is veel te klein van opzet voor uw kerk waar het uitgangspunt een Praestant 8' moet zijn met minimaal een Subbas 16' in het pedaal. Het orgel heeft zijn ontwikkeling te danken aan de noodzaak van ondersteuning van de menselijke stem. Het blijft dus noodzaak om hiervan uit te blijven gaan. Welnu de Praestant 8' is in deze een zeer belangrijk element in een gemeentezangorgel. Het sluit in de middenligging aan bij de vrouwenstem en in de lagere ligging samen met de Subbas de mannenstemmen. Dat is de basis van de kerkgang dus ook van het orgel. Nu is geen enkele stem gelijk en er zijn gelukkig ook nog vele kinderen. Hetgeen in het orgel weer zijn equivalent vindt door de diverse klankkleuren en hogere stemmen. Verder is het nodig voor onbekendere Psalmen en wijzen een uitkomende stem te hebben om de Gemeente te kunnen leiden. Op deze wijze komen we tot een dispositie van een orgel gemaakt naar grootte van kerk en gemeente. Er zijn uiteraard mogelijkheden vanaf het noodzakelijke minimum en wat kerkmuzikaal het meest verantwoord is! Ik geef U hierbij gaarne enige voorbeelden.

a. Noodzakelijk klankvolume met beperkte speelmogelijkheden.

<u>1 klavier</u>	<u>vrij pedaal</u>
Praestant 8'	Subbas 16'
Holpijp 8'	<u>Ondervoortief</u>
Octaaf 4'	Subbas 16'
Fluit 4'	
Cornet IIIst. disc.	inliggende tremulant
Woudfluit 2'	pedaalkoppel
Mixtuur III-IV	
Trompet 8' bas en disc.	

In verband met de beschikbare hoogte wordt het front in 6-voets hoogte uitgevoerd. De Praestant 8' staat dan vanaf F gr. in het front en C t/m E binnen in de kas.

Kosten van dit orgel speelklaar in de kerk	f. 121.500,--
19%BTW	f. 23.085,--
totaal	f. 144.585,--

b. Noodzakelijk klankvolume met uitgebreidere speelmogelijkheden
2 klavieren op één lade en vrij pedaal.

<u>Manuaal I</u>	<u>Manuaal II</u>	<u>Pedaal</u>
Praestant 8'	Holpijp 8' tr.	Subbas 16'
Holpijp 8'	Fluit 4'	
Octaaf 4'	Woudfluit 2'	
Mixtuur III-IV	Cornet IIIst. disc.	
Trompet 8' bas en disc.		

Frontontwerp als onder a, 6 voets.
 Manuaalkoppel
 Pedaalkoppel aan I
 Pedaalkoppel aan II
 inliggende tremulant

Kosten van dit werk speelklaar in de kerk	Ex.BTW f. 144.000,--
	BTW 19% 27.360,--
totaal	f. 171.360,--

- c. ruimer klankvolume, hetgeen meer mogelijkheden biedt t.a.v. de registraties bij de gemeentezang.
Hoofdwerk, Rugwerk en vrij pedaal, 12 stemmen.

Hoofdwerk	Rugwerk	Pedaal
Praestant 8'	Praestant 4'	Subbas 16'
Holpijp 8'	Gedekt 8'	
Octaaf 4'	Fluit 4'	
Cornet IVst.disc.	Woudfluit 2'	
Mixtuur III-IVst	Dulciaan 8'	
Trompet 8'		

Frontontwerp als onder a en b maar dan met een Rugwerk wat achter de rug van de organist door de balustrade steekt en een heel goed begeleidingsfunctie heeft.

Kosten van deze orgelvorm is speelklaar in de kerk ex BTW.

	f. 198.000,-
BTW 19%	f. 37.620,-
Totaal	f. 235.620,-

- d. Ruimer klankvolume hetgeen meer mogelijkheden biedt t.a.v. de registraties bij de gemeentezang doch niet zo'n dure orgelvorm als onder c.
Hoofdwerk, Onderpositief en vrij pedaal, 13 stemmen.

Hoofdwerk	Onderpositief	Pedaal
Praestant 8'	Gedekt 8' bas/disk	Subbas 16'
Holpijp 8'	Viola 8' disc.	
Octaaf 4'	Fluit 4'	
Cornet IVst. disc.	Nachthoorn 2'	
Octaaf 2'	Dulciaan 8'	
Mixtuur III-IVst.		
Trompet 8'		

6 voetsontwerp als a,b,c maar met in de onderbouw een positief ingebouwd hetgeen hetzelfde effect heeft als een Rugwerk met dienverstande dat dit in de Hoofdwerkkas geschoven is en de organister plaats dus achter het orgel komt wat in deze kerkvorm goed kan.

Kosten van dit werk speelklaar in de kerk zijn ex.BTW f.171.800,-
BTW 19% 32.642,-

totaal f. 204.442,-

Niet in bovenstaande kosten begrepen zijn:

Loon- en materiaalkostenstijgingen, verblijfkosten tijdens de opbouw in de kerk, aanleg elektra e.d. metsel- en hakwerk, timmer- schilderwerk aan vloer of balustrade, droogmaken van muren enz.

De garantie op al ons werk is 10 jaar volledig

Vanuit mijn visie t.a.v. Uw kerk adviseer ik U te streven naar plan d. Dit plan sluit wat orgelvorm het beste aan op de vorm waarin Uw kerk gebouwd is. Er blijven altijd wensen en dat is ook goed maar gezien het bedrag wat met de diverse plannen gemoeid is krijgt U bij plan d het meeste orgel voor uw geld met een zeer goede gebruikswaarde. Vertrouwende U met deze informatie van dienst te zijn en gaarne bereid nadere toelichting te verschaffen tekenen we

hoogachtend
Orgelmakerij Gebr.Reil
W.A.Reil

met orgel
- met balustrade
- met orgel
- met behoud at
- met 1500
- 100.000 ind
208.000,- onder
inruil
dit dan
de ganske de
in het orgel zonder
gedoent
de kerk
dan ganske met orgel